

חלף זמן הבנקים, הגיע זמן הבנקאות הצרה

06.10.2008 | 07:50 עוז שי

>>אתה נוסע לעבודה בבוקר ומשאיר את מכוניתך בחניון. אתה אומר לבעל החניון שתחזור ב-17:00 בתום עבודתך לאסוף את המכונית. בעל החניון, שהוא גם כלכלן ולכן דואג לניצול יעיל של הון, משכיר את מכוניתך. כשאתה חוזר לחניון לאסוף את המכונית, בעל החניון מדווח לך שמכוניתך הושכרה, אבל אינו מדווח לך למי ולאילו מטרה. נשמע מוזר או אפילו מצחיק? זה בדיוק מה שהבנקים עושים בכסף!

אתה מפקיד את כסף. הבנק מלווה אותו לפרויקטים לפי שיקולי מנהליו. כל זאת בלי לשאול ולידע אותך, על אף שהכספים שייכים לך. בשפת הכלכלה, הבנקים מאגדים (bundle) סיכון עם שירותים בסיסיים מבלי לשאול את בעלי הפקדונות אם הם בכלל רוצים סיכון.

תיאור קצר זה של תפקוד הבנקים, מסביר את שורש העיוות בענף שלא ניתן לתיקון באמצעי הפיקוח ידועים, אפילו לא לפי נוסחאות מתקדמות כמו בזל 2 (תקנות שנועדו לשפר את הבקרה וניהול הסיכונים של הבנקים).

מערכת הבנקאות, בת יותר מ-500 שנה, נבנתה על העיקרון שהמקור היחיד למימון הלוואות הוא כספי בעלי הפקדונות. כיום ברור שהעיקרון מתגמד לנוכח ההתפתחות המדהימה של עשרות אלפי קרנות נאמנות שמשקיעות בכל תחום. היתרונות של הקרנות על פני השקעות על ידי הבנקים הם: 1. שקיפות: המשקיע יכול לעקוב באמצעות האינטרנט אחר כספו. אם אינו שבע רצון, הוא יכול להשקיע בקרן אחרת. לעומת זאת, אין לי מושג כיצד משתמש הבנק בכספי! 2. בקרנות נאמנות, בחירת הסיכון נעשית על ידי הצרכן ולא על ידי "מומחי" הבנק.

אז מה כל כך רע במערכת הקיימת? שום דבר, חוץ מזה שמדי פעם בנקים פושטים רגל. ואז משלם המסים נושא בהוצאות. מדוע ממשלות נחלצות לסייע לבנקים במצוקה? משום שבמערכת כה מעוותת לא ברור מי אשם. בעלי הפקדונות לא אשמים, כי שהסיכון נכפה עליהם. מנהלי הבנקים לא אשמים כי הם פשוט "טעו" בבחירת ההשקעות. במצב זה, אין לממשלות כוח פוליטי לתת לבנקים ליפול, ומשלם המסים נקרא לשאת בהוצאות.

אז מה הפתרון? "בנקאות צרה" (narrow banking). הפתרון נסמך על הפרדה בין השירותים הניתנים לבעלי פקדונות לבין לקיחת סיכונים במתן הלוואות. בבנקאות צרה הצרכן מקבל שירותים שונים. כלומר, הבנק יהפוך לתחנת עבודה שמונעת על ידי תוכנה. הבנק יגבה עמלות שיפוקחו על ידי הרשות להגבלים עסקיים והכסף יאוחסן במרתפי הבנק המרכזי - כך שהבנק לא יוכל ליפול.

ומה יעשה הצרכן שכן רוצה לקחת סיכונים כדי להרוויח תשואה על הפקדות? הוא יקנה קרנות נאמנות, שלהן שקיפות מלאה. מה הרווחו? העברנו את האחריות לצרכן, שרק הוא יכול להחליט מה לעשות בכסף, וחסכנו למשלם המסים את סבסוד הבנקים במקרי פשיטת רגל.

הכותב הוא פרופסור לכלכלה באוניברסיטת חיפה